

Nr 107.

Av herr Sunne m. fl., om ökat anslag till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.

Från ett å riksstaten under rubriken Fångvården upptaget anslag, benämnt Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. kan understöd och annan hjälp lämnas åt villkorligt dömda samt åt personer, som frigivits från fångvårdens anstalter. Understödet kan avse kostnader för inackordering, bostad, kläder (även arbetskläder), mat, verktyg, respengar och annat, som är behövt för att bereda den frigivne eller den villkorligt dömda arbete och försörjning.

Under många år var anslaget upptaget med 50 000 kronor per år, men höjdes från och med den 1 januari 1944 till 100 000 kronor i samband med ikraftträdandet av den nya lagen om villkorlig dom. Därefter har anslaget uppräknats vid tre olika tillfällen, senast år 1952, då anslaget höjdes till 190 000 kronor. Det må emellertid erinras om att en år 1947 företagen höjning med 20 000 kronor neutraliserades av en lika stor minskning av medel, som i annan form stod till förfogande för understödsverksamheten.

I sina i augusti 1951 avgivna anslagsäskanden, avsedda att föreläggas 1952 års riksdag, meddelade fångvårdsstyrelsen att fångantalet efter år 1948 befunnit sig i ständig stegring; medeltalet intagna hade sålunda ökat från 2 036 år 1948 till 2 394 under år 1950. Styrelsen räknade därför för budgetåret 1952/53 med en medelbeläggning av 2 500 intagna och begärde för budgetåret 1952/53 en höjning av understödsanslaget med 50 000 kronor eller till 190 000 kronor. I statsverkspropositionen betecknade departementschefen en höjning såsom starkt påkallad men fann sig icke kunna tillstyrka höjning med mer än 25 000 kronor. I anledning av i ämnet väckta motioner anförde statsutskottet i sitt utlåtande, att vad av fångvårdsstyrelsen och i motionerna anförts övertygat utskottet om att behov förelåg av ökad medelsanvisning till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. Utskottet förordade att det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet uppräknades med 25 000 kronor eller till 190 000 kronor. Samtidigt uttalade utskottet önskvärdheten av att understödsfrågan blev föremål för närmare prövning. Vid denna prövning borde särskilt beaktas att största möjliga likställighet i avseende å förmånerna åstadkommes mellan olika kategorier anstaltsvårdade. Utskottets förslag bifölls av riksdagen.

I statsverkspropositionen (II ht s. 78) redogöres närmare för de för-

måner i fråga om eftervården som tillkommer personer vilka utskrivs eller frigives från ungdomsvårdsskolor, alkoholistanstalter, tvångsarbetsanstalter och statens sinnessjukhus. En jämförelse med det klientel som omhändertages på nyssnämnda anstalter visar, såsom departementschefen uttalat, att de från fångvårdens anstalter utskrivna eller frigivna befinner sig i en avsevärt sämre ställning. Detta gäller även de unga, som utskrivs från ungdomsfängelse eller frigives från tidsbestämt straff.

Vad som i detta sammanhang är särskilt aktuellt är frågan om arbetskläder. Vid frigivning eller utskrivning från fångvårdsanstalt må intagen, om han själv saknar medel därtill, erhålla bl. a. nödig beklädnad av fångvårdsmedel; kostnaderna bestrides från den å fångvårdsanstalternas omkostnadsstat upptagna delposten till omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna. Beklädnaden omfattar i allmänhet en kostym, underkläder och skor; då fråga är om ungdomsfängelseelever tillämpas något förmånligare grunder. När ovannämnda anslagspost ansetts icke böra få anlitas för anskaffande av arbetskläder, har förevarande understödsanslag måst belastas med utgifter för sådana kläder.

I sina anslagsäskanden i augusti 1952 hemställde fångvårdsstyrelsen att kostnaderna för arbetskläder måtte, i likhet med vad som är fallet vid flertalet anstalter utom fångvården, bestridas av medel å fångvårdens omkostnadsstat och icke, som nu sker, från understödsanslaget. Anslaget å omkostnadsstaten skulle härigenom höjas från 250 000 till 560 000 kronor; i sistnämnda belopp ingår 333 000 kronor till utrustning i allmänhet, 68 000 kronor till resekostnader och 160 000 kronor till arbetskläder. Vad angår den föreslagna uppräknig av de medelsbelopp, som avser utrustning i allmänhet och resekostnader, torde denna fråga komma att behandlas i samband med den proposition rörande fångvårdsanstalterna, som senare kommer att avlätas.

I fråga om beredande av ytterligare medel till arbetskläder åt de intagna anföres i proposition att denna hjälpverksamhet lämpligen bör bedrivas i den för kriminalvård i frihet gällande ordningen och att kostnaderna därför således, som hittills, bör belasta förevarande anslag. Departementschefen anför vidare, att det synes angeläget, att ytterligare medel anvisas för ändamålet, men kan i nuvarande läge icke tillstyrka, att understödsanslaget höjes med mer än 60 000 kronor d. v. s. till 250 000 kronor.

Ifrågavarande höjning är otillräcklig.

För innevarande budgetår är anslaget uppfört med ett belopp av 190 000 kronor, beräknat efter en medelbeläggning av 2 500 intagna. För nästa budgetår har styrelsen räknat med en medelbeläggning av 3 200 intagna. En höjning av anslaget med 60 000 kronor är icke större än att den ungefär svarar mot ökningen av antalet utskrivna, frigivna och villkorligt dömda.

Vid bedömande av de anspråk som i framtiden kommer att ställas på understödsanslaget är åtskilligt att hämta från erfarenheterna under den

gångna tiden. Åtstramningen på arbetsmarknaden under hösten 1952 har omedelbart påverkat skyddskonsulenternas arbete, eftersom vid minskad arbetstillgång placeringssvårigheterna blir särskilt märkbara beträffande deras klientel. De frigivna, och i viss utsträckning också de villkorligt dömda, drabbas tidigare än andra av arbetslöshet eller måste vänta längre än andra på att få arbete. Visserligen lämnas ekonomisk hjälp från arbetslöshetsnämnderna, men arbetslöshetsunderstödet är otillräckligt för dem, som vistas på anstalt, enär de vid frigivningen saknar reserver i fråga om pengar, kläder m. m. En annan svårighet är att frigiven, som icke äger hemortsrätt i den kommun, där han vistas och som av flera, ofta godtagbara skäl icke kan återvända till hemorten, endast i undantagsfall får hjälp till starten eller med dagunderstöd; på sina håll tillämpas den praxis att den sökande för erhållande av startbidrag eller dagunderstöd skall ha uppehållit sig i kommunen viss tid. Det kan även framhållas att vissa kommuner är motvilliga i fråga om att lämna hjälp åt frigivna, eftersom man menar, att det är staten som bör stå för dessa kostnader.

Till detta kommer att den minskade arbetstillgången ger sig till känna även inom fångvårdens arbetsdrift. De intagna har redan fått vidkännas reducering av sina arbetsinkomster och har härigenom fått minskade möjligheter att med egna medel bidra till sin utrustning.

Ehuru skyddskonsulenterna under den gångna hösten har gjort stora ansträngningar för att förmå kommuner och enskilda hjälporgan att lämna hjälp åt frigivna, har det för innevarande budgetår anvisade anslaget till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. visat sig alldeles för knappt.

Redan nu har situationen i vad det gäller ekonomisk hjälp åt kriminalvårdens klientel blivit synnerligen pressande både för den som behöver hjälp och för den som skall ge hjälp. Framtiden är oviss, men det synes vara förtänksamt att inställa sig på att de nuvarande placeringssvårigheterna på arbetsmarknaden kommer att bestå, eventuellt kan ökas. Här kommer också klientelökningen in i bilden. Den medelbeläggning med 3 200 intagna som fångvårdsstyrelsen räknat med för nästkommande budgetår, kommer sannolikt att visa sig för låg. Härtill kommer att övervakningsklientelet hos skyddskonsulenterna under de senaste sex månaderna synes ha stigit med 700 à 800.

När man bedömer hjälpbehovet måste hållas i minnet att den frigivne, om han får arbete, i många fall måste ha ekonomisk hjälp under de första dagarna, enär lönen icke utbetalas förrän efter 10 à 14 dagar. Om en bostad skall kunna anskaffas måste hyran ofta betalas från månadens början, även om den intagne icke blir frigiven förrän någon vecka senare. Denna kostnadsfördyrande faktor är något relativt nytt och sammanhänger med bostadsbristen.

Med hänsyn till den i olika avseenden ogynnsamma utvecklingen är det

nödvändigt att vidtaga åtgärder för att möta de efter allt att döma starkt stegrade krav som kommer att ställas på understödsanslaget under nästa budgetår. Som ett steg i denna riktning synes understödsanslaget böra höjas med ytterligare 100 000 kronor.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte för budgetåret 1953/54 utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, höja anslaget till Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. med 100 000 kronor.

Stockholm i januari 1953.

Johan Sunne.

Gunnar Lodenius.

H. Sten.
